

Ankara Üniversitesi
SBF Dergisi,
Cilt 72, No. 3, 2017, s. 541 - 568

KADIN CİNAYETLERİNİN HABER SÖYLEMİ: MÜNEVVER KARABULUT VE ÖZGEÇAN ASLAN HABERLERİ ÜZERİNE ELEŞTİREL BİR DEĞERLENDİRME*

Doç. Dr. Fatma Gürses
Kastamonu Üniversitesi
İletişim Fakültesi
ORCID: 0000-0002-9571-7455

Öz

Bu çalışma, Türkiye’de kadına yönelik şiddetin basında yer alan söylem biçimlerini incelemeye çalışmıştır. Bu amaçla, kamuoyunun gündeminde ön sıralarda yer almış ve toplumda tepkilere neden olan, kadına yönelik şiddet haberleri içinden seçilen Münevver Karabulut (2009) ve Özgecan Aslan (2015) cinayetlerinin söylem analizini yapmıştır. Bu iki haberin seçilme nedenleri; mağdurların benzer yaşlarda, lise ve üniversite çağında genç kızlar olması, en uç boyutlarda şiddete maruz kalması, olayın kamuoyunda tepkilere neden olmasıdır. Ataerkil söylem biçimlerinin haberlere nasıl yansıdığını ortaya çıkarmak bu çalışmanın temel hedefidir. Çalışmanın ilk bölümünde toplumsal cinsiyet, temsil, şiddet, "watchdog ve sansasyonel gazetecilik", söylem ve söylem analizi kavramları açıklanmış ve kadına yönelik şiddet, yazılı basın ve haber ilişkisi incelenmiştir. İkinci bölümde, yaygın basından seçilen üç örnekteki çalışmanın konusunu oluşturan haberler, söylem çözümlemesi tekniğiyle analiz edilmiştir. Çalışma inceleme konusu haberleri, gazetecilik pratikleri, toplumsal cinsiyet ve söylem bağlamında değerlendirmiş ve basının, ataerkil egemen ideolojinin yeniden ürettiği metinler olarak haber söylemlerini oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır.

Anahtar Sözcükler: Münevver Karabulut, Özgecan Aslan, Kadına Yönelik Şiddet, Haber, Söylem

News Discourse of Women Femicides: A Critical Assessment about News of Münevver Karabulut and Özgecan Aslan

Abstract

This study tries to analyze types of discourse in the press regarding violence against women in Turkey. For this purpose, discourse analysis of Münevver Karabulut (2009) and Özgecan Aslan (2015) murders was made, which were selected from news regarding violence against women and it took place at the forefront of the public agenda and caused the reaction in the community. The reasons for the selection of these two news are as follows: Being in a similar age of the victims, that is to say they are young girls in high school and college-age, exposed to a violence in the most extreme size, and the event causing a public response. As the major objective, this study reveals how the news formats reflect the patriarchal discourse. In the first part of the study, following concepts such as social gender, representation, violence, patriarchy, journalism, "watchdog and sensational journalism", discourse and discourse analysis were described, and the relation between violence against women, printed press and news was analyzed. In the second part, three samples of news selected from the common press that consist the subject of the study were analyzed by the means of discourse analysis technique. The study evaluated the news in the context of journalism practices, social gender and discourse, and reached the conclusion that the press created news discourse as a text which rebuilt the dominant patriarchal ideology.

Keywords: Münevver Karabulut, Özgecan Aslan, Violence Against Women, News, Discourse

* Makale geliş tarihi: 13.06.2016
Makale kabul tarihi: 16.11.2016

Kadın Cinayetlerinin Haber Söylemi: Münevver Karabulut ve Özgecan Aslan Haberleri Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme*

Giriş

Medya işleyiş biçimiyle, iktidarın egemenliğini güçlendirici bir işlev görmektedir. Bu amaçla bazı konuları gündeme taşımakta, bazılarını gündem dışı bırakmakta veya yapay gündemlerle kabul gören fikirler alanını genişletmektedir (Halimi, 1999: 68). Ana akım medyanın etik dışı yayınladığı haberler ve kadının nesneleştirildiği haber metinleri, ataerkil egemen ideolojinin sürdürülmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda, haber yapma pratikleri içinde gazetecinin neyi, nasıl haber yaptığı ile ortaya çıkan gazetecilik/habercilik etiği önemlidir. 1920'lerden başlayarak gazetecilik mesleğinin etik ilkeleri çerçevesinde, saygınlığını yaratmaya ve geliştirmeye yönelik girişimlerde bulunulmuş; yeni bir alan olarak kadına yönelik şiddet haberleri de bu çerçeveye dahil edilerek habercilik etik ilkeleri genişletilmiştir (Dursun, 2010: 24). Fakat tüm bu girişimlere rağmen daha öznel bir bakış açısı gerektiren “kadın”a ilişkin haberlerin etik çerçevede konumlanması, kadına yönelik şiddet haberlerinde geri plana itilmekte ve sürdürülmekte olan gazetecilik pratikleri, egemen ideolojinin hegemonyasını inşa etmesine aracılık etmektedir.

Kadına yönelik şiddet içeren haberlere ilişkin literatürde, egemen ataerkil ideolojinin gazetecilik pratikleri ve haber söylemlerine yansıma biçimlerini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Abdülrezak Altun, Mine Gencil Bek ve Emel Esen Altun tarafından yürütülen araştırmada, 300 binin üzerindeki tirajı olan Hürriyet, Posta, Sabah ve Zaman gazeteleri örneklem olarak belirlenmiştir. Çalışmada, aile içi şiddet haberlerinin üretim dinamiklerini ortaya çıkarmak amacıyla, söz konusu gazetelerde, haberleri takip eden 10 muhabir ve haberlerin yayınlanmasından sorumlu 10 editörle 2008 yılında derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Gazetelerde, bir yıl içinde yer alan aile içi şiddet haberlerinin içerik çözümlemesi sonucu tespit edilen soruları içeren derinlemesine görüşmelerde, muhabir ve editörlerin şiddet olaylarını

* Bu çalışma “Kadına Yönelik Şiddetin Haber Dili: Eleştirel Bir Okuma” başlığıyla, 14. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi’nde sunulmuş ve bildiri özeti olarak basılmıştır.

haberleştirme sırasında uyguladıkları gazetecilik pratiklerine ilişkin görüşleri saptanmış ve tartışılmıştır. Çalışmada, bu iki grubun, haber değeri ve haber üretim süreci bağlamında aile içi şiddet olaylarına yaklaşımlarının sadece kadın ve erkek gazeteciler arasında farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Sürdürülen gazetecilik pratikleri çerçevesinde, olayların toplumsal sistemle bağı kopararak haber haline getirildiği, gerçeklikten uzak ve tekil anlatılarla sansasyonel habercilik anlayışının benimsendiği görülmüştür (Altun vd., 2007: 9, 50-53). Ülkü Doğanay ve İlkay Kara ise, “Tecavüzün Münferit Bir Olay Olarak Çerçevesi: Yazılı Basında Pippa Bacca Haberleri” konulu araştırmada, kadına yönelik şiddetin ve tecavüzün medyada nasıl konu edildiğini incelemiştir. Çalışmada ataerkil anlatının, Türkiye’de basında yer alan haberlerde, şiddetin görünmez kılınarak olayın sıradışılığına öne çıkardığını, haber metninin yaygın tecavüz mitlerini besleyerek mağdurun kimliği, yaşam tarzıyla bağlantılı olarak olayı “münferit”leştirdiğini ve olayın Türkiye’de yaşanmasının dış basında yaratacağı itibar zedelenmesini gidermeye dönük bir dille ulusal refleksi yansıttığı; kadın bedeni ve cinselliğine ilişkin kalıp yargıların devam ettirildiği sonucuna ulaşılmıştır (Doğanay ve Kara, 2011: 73, 94-95).

Kadına yönelik şiddet haberlerini inceleyen bir başka çalışma Necla Mora’nın ‘Üçüncü Sayfa Haberleri’ konulu araştırmasıdır. Mora çalışmasında, haberlerin aktörleri olan kadın ve erkeklerin, ikili karşıtlıklar biçiminde haberlerin konusu olduğunu ve olayların bu karşıtlıklar temelinde haber metninin gerçekliğine dönüştürüldüğünü; haberlerin ekonomi politik unsurlar, hedef kitlenin sosyodemografik yapısı ve gazetecilerin dünya görüşüne göre belirlendiğini tespit etmiştir: “Muhabir, habere konu olan olayı kendi dünya görüşüne göre hikâyeleştirir, örneğin, tecavüze uğrayan bir kadın, gece tek başına seyahat etmektedir. İyi kadınlar, o saatte evde oturur, o kötü kadındır, bu nedenle tecavüzü hak etmiştir” (Mora, 2008b: 9). Bu anlatı biçimlerini değiştirecek olan muhabirin kendisidir. Dolayısıyla gazetecinin/habercinin, kadına yönelik şiddet haberlerinde farkındalık geliştirebilmesi için var olan etik¹ temelde bir habercilik anlayışını yürütmesi gerekmektedir. Bu etik unsurları Çiler Dursun şöyle sıralamaktadır:

Mahremiyet: Gazeteci, bütün kişilerin gizlilik hakkına saygı duyar ve kamu yararı olmadıkça veya bu kişiler şeffaflık istemedikçe özel hayatlarına dair haber yayımlamaz... *Kişilik hakları:* Cinsel saldırılarla ilgili durumlarda 16 yaşından küçük çocukların kimlikleri

1 Halimi (1999: 32) “Meslek ahlâkının temel kurallarının gerçeği gizlemenin başka bir versiyonu” olduğunu savunur. Haberin iktidarın destekçisi olarak işlev gördüğünü, alınıp satılabileceğini belirtmektedir.

açıklanmamalıdır... Basın, cinsel saldırı mağdurlarının kimliğini vermemeli, kanun izin vermedikçe veya yeterince meşru değilse, kimliğin açığa çıkabileceği malzemeyi de yayınlamamalıdır... *Fotoğraf kullanımı:* Gazeteci, 16 yaşından küçük çocukların fotoğrafını veya röportajını, ondan sorumlu ailesinin veya bir yetişkinin rızası olmadığı durumda, çocuğun iyiliği için yayınlamamalıdır. Bir suçun mağduru olan veya matemdeki kişinin resmi veya ismi, onun rızası olmadan kullanılmamalıdır... *Diğer:* Gazeteci devam eden şiddet koşullarında taraflarla bağlantıya geçmekten sakınmalıdır (2010: 26).

Literatürde incelememize konu olan Münevver Karabulut ve Özgecan Aslan cinayetlerini kapsayan çalışmalar da bulunmaktadır. Bunlardan biri olan, “Medya ve Suç Korkusu Arasındaki İlişki”yi inceleyen araştırmada, *Özgecan Aslan Cinayeti*’ne ilişkin haberler incelenerek 35 kız öğrenciyle görüşme yapılmış, kadınların mağduriyet korkuları ile medya arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada, kadınların medyadaki kadına yönelik şiddet haberlerinden olumsuz yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır (Öztürk, 2015: 251, 261). “İnternet Gazetelerindeki Okur Yorumlarına Yönelik Bir Analiz (Özgecan Aslan Cinayeti Örneği)” konulu çalışmada ise, *Özgecan Aslan Cinayeti*’ne ilişkin okur yorumları içerik analiz yöntemiyle incelenmiş, yorumların hakaret, şiddet, hukuki sisteme yönelik eleştiri-öneri, ideolojik yorum ve siyasi iktidara yönelik eleştiri içeren yorumlar olduğu görülmüş, medyadaki sahiplik yapısı ve ilişkiler nedeniyle “tek sesli” habercilik yapıldığı saptanmıştır (Ayhan ve Aydın, 2015: 75, 88). “Kadın Cinayetlerinin Haberleştirilmesi Bağlamında Medya Etiğini Yeniden Tartışmak” konulu bir başka çalışmada, *Münevver Karabulut Cinayeti*’nin de içinde bulunduğu kadın cinayetleriyle ilgili haberler, Habertürk gazetesi örneğinde incelenmiş ve “kamu yararı” bağlamında habercilik anlayışının benimsenmesi gerektiğine ilişkin etik ilkeler geliştirilmesi gerektiği savunulmuştur (Tekeli, 2016: 130, 141).

Gazetecinin temel etik kurallara uyması, haber söylemini belirleyecek ve kadına yönelik cinsiyetçi yaklaşımların toplumda yayılmasını engelleyici rol üstlenecektir. Bu bağlamda çalışmamız, kamuoyunun gündeminde ön sıralarda yer almış ve toplumda tepkilere neden olan, kadına yönelik şiddet haberleri içinden seçtiğimiz Münevver Karabulut (2009) ve Özgecan Aslan (2015) cinayetlerinin karşılaştırmalı bir analizini yapacaktır. Bu haberlerin seçilme nedeni, iki olayın kadın aktörlerinin benzer yaşlarda (lise ve üniversite çağında genç kızlar) olması ve en uç boyutlarda şiddete maruz kalmasının yanı sıra, söz konusu olayların “riyakar” ataerkinin yeniden üretildiği haberlere dönüşmesine neden olacak farklılıkları da içermesinden kaynaklanmıştır. Münevver Karabulut, toplum tarafından “makbul” görülmeyen biçimde lise bir genç kız olarak erkek arkadaşı tarafından; Özgecan Aslan ise, toplum tarafından

“makbul” görülen masum/saf bir üniversite öğrencisi olarak evine dönerken minibüs şoförü tarafından katledilmiştir. Bu nedenle *Özgecan Aslan Cinayeti* toplumda tepkilere yol açmış, *Münevver Karabulut Cinayeti* ise patriyarkal söylem biçimlerinin üretilmesine zemin hazırlanmıştır. Çalışmanın temel hedefi, ataerkil söylem biçimlerinin haberlere nasıl yansıdığını ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla çalışmada, ana akım/yaygın medya kurumlarından seçilen Cumhuriyet, Zaman ve Milliyet gazetelerinde yer alan haber metinlerinin eleştirel söylem analizi (çözümlemesi) yapılacaktır. Çalışmanın ilk bölümünde kadına yönelik şiddet ve haberlerde şiddetin temsil edilme stratejileri, “watchdog” ve sansasyonel gazetecilik kavramları açıklanacak, kadına yönelik şiddet, yazılı basın ve haber ilişkisi incelenecektir. İkinci bölümde, gazetelerdeki haberler, söylem çözümlemesi tekniğiyle analiz edilecektir. Sonuç bölümünde ise kadına yönelik şiddetin Türkiye’de yazılı basında nasıl temsil edildiği haber, gazetecilik pratikleri, toplumsal cinsiyet ve söylem bağlamında değerlendirilecektir.

1. Gazetecilik, Haber ve Kadına Yönelik Şiddetin Temsil Biçimleri

Haber söylemleri, egemen ideolojinin üretildiği metinlerdir. Egemen gazetecilik stratejileri, neyin, kimin haber yapılacağını, hangi profesyonel ve toplumsal ideolojilerin temel alınacağını düzenler. Bu nedenle haber yapma pratikleri, ideolojik olarak çeşitli toplumsal grup veya aktörlere diğerlerinden daha fazla yer ayırabilir ve onlardan etkilenebilir (Van Dijk, 2003: 47). Bireylerin şiddet algısını etkileyen medya, gazetecilerin haber yapma stratejileri ve haber metinlerindeki söylem ve üslupla şiddetin toplumdaki algısını geliştiren önemli bir unsurdur (Gökulu ve Hosta, 2013: 1831). Medyada yer alan haber, dar anlamıyla aktörlerin nerede, ne zaman, ne yaptığıyla ilgili olsa bile, geniş anlamıyla bir dünya bilgisine işaret eder. Aslında haber, iktidarın hegemonik çeşitli uygulamalarını örtük veya açık yansıtmaktadır. Olayların aktörleri, haberlerdeki temsil biçimleriyle varoluşlarına “müdahale” edilen özneler olarak konumlanmaktadır. Haber, “onları adlandırarak, sınıflandırarak, kullanılan hayata dair belirli haber temalarının içine sıkıştırarak, haber anlatısına ve diline boyun eğdirerek, iyi veya kötü, köle veya efendi veya fail konumlarına hapsederek müdahalesini gerçekleştirmektedir” (Dursun, 2010: 21-26). Bu müdahale biçimlerinden biri olarak kadınların medyada sıklıkla geleneksel rollerde, cinsel nesne ve kurban olarak temsil edildikleri görülmektedir. “Medya kadını, örneğin erkeğe göre daha “başarılı” kadının erkekle eşit temsil edilmesinde olduğu gibi, koşullu bir eşitlik içinde inşa eder veya tamamen görmezden gelir” (Tanrıöver, 2012: 159-163). Haber üretim stratejilerinden olan “yansızlık” argümanı, kadınların haberlerdeki temsiliyetine

engel olabilmekte ve kadın sorunlarını ele aldığını iddia eden haberler, kadınların geleneksel olmayanın karşısında geleneksel seçimleriyle dengelenmesini amaçlayan haberlerle konumlandırılmaktadır. Haberlerin dili, sözcük seçimleri, cümle yapıları cinsiyetçiliği gizleyecek biçimde örgütlenmekte; haber öyküleri, kadın suçluyu merkeze almakta ve suçsuz kadınları “yola getirmeye” dönük korkutmaları içermektedir (Köker, 2012: 140-147).

Haberlerin yaratıcısı gazetecinin benimsediği haber yapma pratikleri, kadına yönelik şiddet haberlerinin belirleyicisi durumundadır. Ana akım yaklaşım, basının dördüncü güç olması dolayısıyla gazetecinin mevcut iktidarın yaptıklarını eleştiren, sorgulayan bir etik içinde haber yapmasını öngörmekte ve bu bakış açısıyla “*Watchdog*” (bekçi köpeği) gazetecilik kavramını geliştirdiğini iddia etmektedir. Bu bağlamda *Watchdog* kavramı, gazetecilerin toplumu yöneten bürokrat ve siyasal aktörleri, kamu kurum ve kuruluşlarını gözetleyen, toplumun çıkarlarının yanında yer alan bir kişi olduğunu, gazetecilerin toplumun “vekili” ve basının, halk adına eleştiren ve sorgulayan bir role sahip olduğunu savunur. Amerika’nın önde gelen gazetelerinden 35 gazeteci ve yayıncı *Watchdog Gazetecilik* yapmak için; toplum yararı için devlet görevlileri, kurumlarını izlemek, görevi kötüye kullanma durumlarını ortaya çıkarmak ve haber yapmak, habere nesnel bir bakış açısıyla bakmak gerektiğini belirlemişlerdir (Odyakmaz, 2005: 86-88). Ana akım yaklaşımların geliştirdiği bu tanımlamanın aksine Serge Halimi,² eleştirel bir yaklaşımla bu kavramı şöyle açıklar:

1982’de Paul Nizan “dönemin pis ortamı”na ayak uydururken, bir sürü büyük kavram ardına gizlenmekten hoşlanan bir düşünürü teşhir etmek için, küçük bir deneme kitabını, “Bekçi Köpekleri”ni yazmıştı. Günümüzde ise sahtekârlar bir akademi kürsüsü yerine, bir makyajcı ile bir mikrofonu sahipler. İçte ve dışta toplumsal ve politik gerçekleri sahneye koyuyorlar, gerçekleri birbiri ardına çarpıtıyorlar. Bunlar, dünyanın efendilerinin çıkarlarına hizmet ediyorlar. Bunlar, yeni bekçi köpekleridir (1999: 29).

Halimi’ye göre:

2 Serge Halimi, *Le Monde Diplomatique*’in önemli ve sürekli yazarlarından. “Bekçi Köpekleri Fransız yazar Paul Nizan’ın “Bankacıların düzenini koruyan yazar ve filozoflara taktığı isimdir. Halimi buradan yola çıkarak mevcut yerleşik düzenin medya tarafından korunduğunu, savunulduğunu anlatmak için kitabını yazmıştır. “Yağdanlık Gazeteciliği” “Para Karşısında İhtiyat” “Piyasa Gazeteciliği” ve “Suç Ortaklığı Dünyası” başlıklı dört bölümden oluşan kitabında Fransız medyasını eleştirmektedir (Duran, 1999: 9).

Haber değerine sahip olarak belirlenen bir olay haber haline getirilmektedir. Haber, profesyonellik argümanı ile Meslek Ahlakının Temel Kuralları çerçevesinde gerçeği gizlemenin başka bir biçimi haline gelmektedir. Bu aslında bir “yutturmaca”dır ve mesleğin kocaman bir masalının, medyanın iktidarın destekçi bir ayağı olduğu masalının sürüp gitmesini sağlar. Çünkü haber, tam da sıradan bir ürün haline gelmiştir; satın alınabilir ve satılabilir, kârlı ya da pahalı, kullanılır, tüketilince artık işi bitmiş olan herhangi bir üründür, kısacası ticaridir. Buna rağmen, akıl almaz bir kıyaslama yapılarak, haberin toplumsal alanı biçimlendiren kuralların dışında tutulması istenmektedir (1999: 32).

Halimi, kitle medyasında yapılan bu gazeteciliğin “Piyasa Gazeteciliği” olduğunu savunmaktadır. Bu gazetecilik, medyaları o denli hâkimiyeti altına almıştır ki, “bir gazete başlığından, bir radyodan ya da bir televizyon kanalından diğerine geçmek, kapak düzeni, verilen ekler, makaleler kolaylıkla birbirleriyle değiştirilebilir hale gelmiştir” (1999: 75). Halimi’nin “Piyasa Gazeteciliği” olarak tanımladığı ve çalışmamızda bu bağlamda tanımlanan “*Watchdog Gazetecilik*” kavramı dışında çalışmamız açısından bir başka önemli kavram *Sarı Gazetecilik (yellow journalism)*’tir.³ *Sarı Gazetecilik*, gazetelerin tirajını arttırmayı hedefleyen sansasyonel habercilik ile okuyucuların ilgisini çekmek için kullanılan gazetecilik anlayışıdır (Kaplan, t.y.: 5369). Bu tür gazetecilikte kırmızı başlık, renkli öyküler, editöryal savaşlar, promosyonlar gibi uygulamalar uygulanan gazetecilik stratejileridir (Vaughn, 2008: 135). Her iki tür gazetecilik pratikleri, nicel olarak var olan çok sayıda gazeteyle rağmen neredeyse tek bir sesin ve haber içeriğinin oluşmasına neden olmakta ve egemen patriarkal ilişkilerin hegemonyasını sürdürmesini kolaylaştırmaktadır.

Bu çalışma, ana akım iletişim çalışmaları bağlamında açıklanan “dördüncü güç” basın klişesinin yanında yer almayan Halimi’nin tanımladığı bir gazetecilik anlayışının, günümüzde oldukça yaygın biçimde Türkiye’de yürütüldüğü görüşünden yola çıkmıştır. Kadına yönelik şiddet haberlerinin, *Watchdog Gazetecilik* pratiklerinin, *Sarı Gazetecilik (Yellow Journalism)* pratikleriyle birleşerek işlevsellik kazandığı iddiasındadır. Bu bağlamda gazetecilik, en çok sayıda kadın haberleri yayımlasa dahi bu haber yapma

3 *Sarı Gazetecilik (yellow journalism)* terimi ilk kez Amerika Birleşik devletlerinde, 1890’ların sonlarında New York City okuyucuları için William Randolph Hearst ve Joseph Pulitzer tarafından haber üretim süreci olarak ortaya çıkmıştır. *New York World* ve *New York Journal* arasındaki tiraj savaşı, sayfalarında aşırı bir sansasyonelizm ve vatanseverlik fırtınası estirmelerine neden olur (Tunçdemir, 2014).

biçimiyle mevcut egemen ideolojinin hegemonyasını kurmak ve sürdürmek işlevine hizmet etmektedir. Bu nedenle çalışmamız, bu haber yapma pratiklerinin eleştirisini yapmak amacıyla örnekleme yer alan gazeteler çerçevesinde söylem çözümlemesi yapacaktır. Çalışmamızın bulgularına geçmeden önce, araştırmada kullandığımız söylem çözümlemesi tekniği ve söylem kavramını açıklamak yerinde olacaktır.

2. Yöntem

Gerçek dünyadaki “haber değeri” taşıyan olaylar haber haline getirilmektedir. Neyin ve kimin haber olacağı egemen ideolojinin belirlediği bir dünyayı resmeden üretim süreciyle belirlenmektedir. Böylece medya, “eşik bekçiliği” yoluyla iktidarın propagandasını yapmaktadır. Bu nedenle haberin ardındaki gerçeklikleri ortaya çıkaracak analizler yapılmalıdır (Mora, 2008a: 14). Bir başka deyişle neyin, nasıl ve niçin haber yapıldığını açıklamak gerekir. “Haber, varoluşsal bir müdahale tarzıdır. Müdahale eden, insandır; müdahalesi ise insana ve insanın dünya haline yöneliktir” (Dursun, 2010: 21). Bu müdahale, bireylerin gerçek yaşamlarında gerçekleşen olayların, gazetecinin “anlatı” müdahalesiyle, haber söyleminde temsil edilmesiyle sağlanmaktadır. Bu nedenle haberlerin söylem analizi, bu müdahale biçimlerini açığa çıkararak sorunlara çözüm önerileri getirilmesini sağlayabilir.

Söylem analizi, sosyal psikoloji ve semiyoloji disiplinleri temelinde, çözüm ortaya koyma iddiasında değildir fakat sorunun etraflı bir şekilde anlaşılmasını sağlayan veriler ortaya koyar (Van Dijk, 2003: 13-74). Metin analizleri, yazılı, sözel ve görsel olmak üzere metnin üç temel alanını inceler. Metinlerde yer alan fotoğrafların anlam üretim sürecinde dil ile olan ilişkisini ortaya çıkarmaya çalışır (Uğur, 2009: 136-137). Bu nedenle haber metinleri, fotoğraflar, anlam üretimini sağlayan cümleler arası bağlantılar, cümlelerin retorik özelliklerini içeren tematik ve şematik yapıları ile birlikte analiz edilmelidir. Bu öğeler, haber söyleminin makro ve mikro yapılarını oluşturmaktadır. Haberin kültürel, profesyonel ve kurumsal üretimi ile ilgili olan yani makro sosyolojik perspektif iken; gazetecilik rutinleri ve pratikleri, haber değeri, haber toplama ve yazma kurallarıyla ilgili olan yani mikro sosyolojik perspektifi oluşturur. Haber ve anlam yaratma, haber üretim sürecine bağlıdır. Haber metni ve içeriği arasında sistematik bir ilişki bulunan haber söylemi, haber başlıklarının büyük/bold yazımı, sosyolojik, ekonomik, psikolojik analizleri, haber üretim süreçlerini anlamak bakımından gereklidir (Van Dijk, 1985: 69-72).

Haber üzerine yapılan çalışmalar genel olarak “context” (bağlam) üzerine odaklanmaktadır. Konular haber metnini özetler. Tematik yapılar konu veya temadır. Bilgi, inançlar ve ideolojiler, makro yapıların temsilinde kullanılır.

Haberin ilk cümlesi, haberdeki temayı (makro yapıyı) belirtir. Haberde kullanılan başlıklar, önemli konuların ifade edildiği alandır (Van Dijk, 1985: 74-79). Gazeteci haberini yaparken diğer medyalardan, muhabirlerden ve haber ajanslarından, haber yapma rutinleri ile olayla ilgili bilgileri toplar, seçer ve birleştirerek haber haline getirir. Olayın arka planı, şu an ve geçmişteki arka plan olarak iki ayrı düzlemde yer alır. Şimdi olan “bağlam (*context*)”a gönderme yaparken, geçmişe ilişkin arka plan, olay hakkında tarihsel olarak bilgi veren, temel olayın sebeplerini açıklamakla ilgilidir. Olayın önemi ise, oluşan sonuçlarla ilgilidir (Van Dijk, 1986: 162-167).

Bu bağlamda çalışmamız, kadına yönelik şiddet haberleri içinden seçtiğimiz Münevver Karabulut (2009) ve Özgecan Aslan (2015) cinayetlerinin söylem analizini yaptı. Çalışma kapsamında örneklem olarak yayın politikası, tirajları göz önüne alınarak Cumhuriyet, Zaman ve Milliyet gazeteleri seçildi. Konunun toplumsal cinsiyet, şiddet temalarını içermesinden dolayı, Türkiye’ye özgü sosyolojik özellikler de dikkate alınarak muhafazakâr bir yapıya sahip Zaman, lâik ve Atatürkçü çizgide olan Cumhuriyet iki karşıt gazete olma özelliğinden dolayı seçildi. Milliyet gazetesi ise, Erdoğan Demirören (Demirören Holding)’in sahip olduğu iktidara yakın yayın politikası ve ulaştığı hedef kitle nedeniyle analize dâhil edildi. Araştırmamızda, incelemeye konu olan olayın mağduru kadınların ismini içeren anahtar kelimelerle, söz konusu gazetelerin internet sitelerindeki arşivleri tarandı. Başlık/haber girişlerinde bu kadınların hangi sözcüklerle tanımlandığı incelendi. Mağdurun olumlu ve olumsuz sözcüklerle nasıl ifade edildiği, bu ifadelerde iki olay arasındaki ortak ve farklı yönler, olaylara ilişkin diğer aktörlerin konumları, temsil edilmiş biçimleri ve cinayete ilişkin olarak açıklamalarının kadının temsil biçimlerini belirlemede nasıl etki ettiği ortaya çıkarılmaya çalışıldı.

Bu bağlamda haberler, makro ve mikro yapılar olarak iki kategoride incelendi. Haberin üst yapısal unsurları olarak makro yapılar, olayı özetleyen giriş ve haber konusunun belirtildiği haber başlığı; olayın tarihsel olarak açıklandığı, önceki ve şimdiki olayların özetlendiği bağlama ilişkin arka plan; olayın neden olduğu diğer olayların yer aldığı sonuçlar; olaya ilişkin tepkiler; yorumlar ve aktörler incelendi. Yine makro yapı içinde, olayın mağduru kadın ve diğer aktörlerin haberlerde hangi konular bağlamında yer aldığı, yeni sorun ve konuların ana konuyu nasıl değiştirdiği veya önemsizleştirdiği üzerinde duruldu. Mikro yapılar bağlamında ise, sözdizimsel yapı, kelime seçimleri, haberde yer alan fotoğraflarda aktörler ve şiddete maruz kalan kadınların sunum biçiminin ataerkil söylem biçimleriyle nasıl temsil edildiği incelendi.

3. Bulgular

3.1. Olayların Arka Planı

Münevver Karabulut Cinayeti: Lise öğrencisi Münevver Karabulut, 3 Mart 2009 tarihinde, Cem Garipoğlu tarafından, çöp konteynerine parçalanmış halde bırakılmıştır. Zanlı, cinayetten 197 gün sonra yakalanabilmiştir. Cinayeti işlediği iddiasıyla Cem Garipoğlu ve suç delillerini yok etmek iddiasıyla babası Nida Garipoğlu; Cem Garipoğlu'nu sakladığı iddiasıyla annesi Makbule Garipoğlu; suçluyu kayırmak iddiasıyla amcası Hayyam Garipoğlu ve diğer suça ortak olanlar Habib Kurt, Mehmet Karakayalı, Ahmet Batur olmak üzere toplamda 7 sanık olayla ilgili yargılanmıştır. Yargılama 18 Kasım 2011'de tamamlanıp; mahkeme, baba Nida Garipoğlu'nun beraatına, amcası Hayyam Garipoğlu ile Ahmet Batur, Mehmet Karakayalı ve Habib Kurt'u, "suçluyu kayırmak", anne Tülay Makbule Garipoğlu'nu da "suç delillerini gizlemek ve yok etmek" suçlarından 3'er yıl hapis cezasına çarptırdı. Cem Garipoğlu "çocuğa karşı tasarlayarak, canavarca bir hisle ve eziyet ederek öldürmek" suçundan 24 yıl hapis cezasına çarptırıldı, fakat kaldığı cezaevinde intihar ederek yaşamına son verdi (Cumhuriyet, 10 Ekim 2014).

Özgecan Aslan Cinayeti: Üniversite öğrencisi Özgecan Aslan, Mersin'in Tarsus ilçesinde, 11 Şubat 2015'te minibüs şoförü Suphi Altındöken tarafından bıçaklanarak öldürülmüştür. Özgecan Aslan'ın direndiği sırada yüzüne tırnaklarını geçirmesinden kaynaklanan olası bir DNA tespitinde, kanıt oluşturmaması için babası ve bir arkadaşıyla birlikte mağdurun ellerini kesmişler ve cesedini benzin dökerek yakmışlardır. 3 Aralık 2015'te gerçekleşen duruşmada sanıklardan Ahmet Suphi Altındöken ağırlaştırılmış müebbet ve 27 yıl, babası Necmettin Altındöken ağırlaştırılmış müebbet, arkadaşı Fatih Gökçe ise ağırlaştırılmış müebbet hapis ve 24 yıl hapis cezası almıştır (Milliyet, 3 Aralık 2015). Zanlı Ahmet Suphi Altındöken, 11 Nisan 2016 tarihinde cezaevinde öldürülmüştür (Cumhuriyet, 12 Nisan 2016).

3.2. Haberlerin Üstyapısal Unsurları: Makro Yapısal Özellikler

Çalışmada, söz konusu iki olayla ilgili, örneklem olarak seçilen üç ulusal gazetenin internet sayfalarından elde edilen haberlerin analizi yapılmıştır. Haberlerin analizinde sanığın yakalanması, olaya ilişkin tepkiler, aktörlerin haber söylemine yansıma biçimlerini ortaya çıkarabilmek amacıyla her iki olayın ardından süre açısından eşit dönemler belirlemek yerine, olayların gelişim çizgisi temel alınmıştır. Bu nedenle çalışmada, her iki olayın haber olarak gazetelerde yer aldığı tarihten araştırmamızın sonlandırıldığı 30 Temmuz 2015'e kadar olan dönem, süre olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, *Münevver*

Karabulut Cinayeti ile ilgili 4 Mart 2009-30 Temmuz 2015; *Özgecan Aslan Cinayeti*'yle ilgili 12 Şubat 2015-30 Temmuz 2015 tarihleri arasında gazetelerde yer alan toplam 2622 haber incelenmiştir. Bu haberlerden rastgele örneklem tekniği ile ataerkil söylemleri ortaya çıkaran cinsiyetçi söylemler, haber stratejileri, aktörler, yorumlar, şiddeti korku unsuruna dönüştüren ve meşrulaştıran söylemleri içerdiği görülen 58 haber analiz edilmiştir.

Tablo 1. Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazeteler	Münevver Karabulut Cinayeti Haber Sayısı (Mart2009- Temmuz 2015)	Özgecan Aslan Cinayeti Haber Sayısı (Şubat-Temmuz 2015)	Toplam Haber Sayısı
Cumhuriyet	310 (%24,31)	421 (%31,25)	731 (%27,87)
Zaman	503 (%39,45)	238 (%17,66)	741(%28,26)
Milliyet	462 (%36,23)	688 (%51,07)	1150 (%27,87)
Toplam	1275 (%48,62)	1347 (%51,37)	2622

Münevver Karabulut Cinayeti'nin yaklaşık altı buçuk yıl içindeki haber sayısının (1275), *Özgecan Aslan Cinayeti*'nin beş aylık kısa bir dönemde yer almasına rağmen gazetelerde çok sayıda (1347) habere konu olduğu tespit edilmiştir. *Münevver Karabulut Cinayeti* haberi, en az sayıda (%24,31) Cumhuriyet gazetesinde, en fazla sayıda (%39,45) Zaman gazetesinde yayınlanırken; *Özgecan Aslan Cinayeti* haberi, en az sayıda (%17,66) Zaman gazetesinde, en fazla sayıda Milliyet gazetesinde (%51,07) haber olarak yer almıştır (bkz. Tablo 1).

3.2.1. Haberlerde Kadınların “Nesneleştirilmesi” ve Cinsiyetçi Söylemler

Van Dijk (1991: 50)'a göre başlıklar, önemli bilişsel işlevlere sahiptir. Başlıklar haberi özetler ve ana konu kısaca başlıkta yansıtılır. Gramatik olarak başlıklar, tamamlanmamış cümlelerden oluşur ve ideolojik işlevlere sahiptirler. İncelediğimiz haber başlıklarında, olayların haber olarak yazılı basında yer aldığı ilk günde, sansasyonel bir dil kullanılmış, Zaman gazetesi buna ek olarak, haberi özetleyen, nasıl meydana geldiği sorusunu öne çıkaran başlıklara yer vermiştir (bkz. Tablo 2). Gazetelerin sansasyonel içerikli başlıklarla okuyucunun dikkatini çekmesi, kadının nesneleştirilme ve piyasa ürününe dönüştürülme çabasının sonucudur. Olayın gelişim çizgisi içinde mağdurların cenaze törenlerine ilişkin başlıklar; *Karabulut Cinayeti* için, “18’inde katledilen kız toprağa verildi” (Cumhuriyet, 05.03.2009), *Özgecan Cinayeti* için “Kadınlar

imamı dinlemedi” (Zaman, 14.02.2015), “Özgecan Aslan, dün 5 bin kişinin katıldığı cenaze töreni ile toprağa verildi” (Milliyet, 15.02.2015) olarak yer almıştır. *Karabulut Cinayeti* için mağdurun yaşını ve gençliğini ortaya koyan cinsiyetçi bir dil daha belirgin biçimde kullanılmıştır. Her iki olayda da mağdurlar yaşlarını ve gençliklerini öne çıkaran cinsiyetçi bir söylemle temsil edilmiştir: “Liseli Münevver saat 15.00’te kimle buluştu?” (Milliyet, 14.02.2015), “Üniversite öğrencisi Özgecan’ı vahşice katlettiler” (Ayhan Kızılelma, Cumhuriyet, 14.02.2015).

Tablo 2. Olayların Basına Yansıdığı İlk Gün Gazetelere Göre Haber Başlıkları

	<i>Münevver Karabulut Cinayeti</i> (4.03.2009)	<i>Özgecan Aslan Cinayeti</i> (13.02.2015)
Cumhuriyet	Etiler’de dehşet	Vahşet... Üniversiteli kız yakılarak öldürüldü
Zaman	Genç kızın parçalanarak öldürülmesi, sırrını koruyor	Üniversiteli kız yakılarak öldürüldü
Milliyet	Etiler’de vahşet	Mersin’de vahşet

Haberlerde olayın nasıl geliştiğine ilişkin yapılan açıklamalar, cinayeti meşrulaştırmıştır. *Karabulut Cinayeti* için bu durumun daha belirgin olduğu görülmektedir. Bunun temel sebebi, mağdurun suçlu ile arkadaş olması ve “makbul” olmayan “şaibeli” yaşam biçimi olarak gösterilebilir: “Etiler vahşeti: Kahve içerken başladı, cinayete bitti” (Zaman, 15.03.2009), “Sırlarla dolu bir ilişkinin anatomisi” (Milliyet, 15.03.2009). Olayı tasvir eden “başı kesilmiş halde cesedi bulunan Münevver Karabulut” (Cumhuriyet, 16.07.2009) gibi başlıklar, cinayetin işleniş biçimini defalarca yinelemiştir. Haberler, olayları ayrıntısıyla betimlemiş, kadınların toplumda benzer olaylara maruz kalma korkularını içeren olayların haberlere yansıdığı görülmüştür: “Özgecan’dan sonra bir yakılmış kadın cesedi daha!” (Cumhuriyet, 22.02.2015), “6 kahreden benzerlik! Bursa’daki kesik bacak cinayetinin faili Kocaman’ın ifadesinde, ‘Sevgi işi bırakmak isteyince tartıştık. Bıçağı saplayıp öldürdüm. Sonra uyudum. Kalkınca cesedi 5’e böldüm’ dediği kaydedildi. Bu arada olayın Münevver Karabulut cinayetiyle benzerlikler taşıması tüyler ürpertti” (Milliyet, 11.11.2010). Söz konusu olayların genç kızların da başına gelebileceğine ilişkin okullarda öğretmenler, evlerde anne-babaların söylemlerini içeren haberler de gazetelerde yer almıştır. Dolayısıyla olayların haberlerde temsil edilme biçiminin, toplumda bir korkutma unsuru olarak işlev gördüğü ve yeni cinsiyetçi söylemler ürettiği söylenebilir: “Çerkezköy’de okul müdürünün, öğrencileri ‘Köpek kadar beyniniz yok. Makyaj yapar, kıvırtırsanız, yanınızdaki

erkeklerle sarılırsanız, sonunuz Özgecan gibi olur' dediği iddia edildi" (Milliyet, 24.3.2015), "Etekli kızlara taciz tehdidi" (Cumhuriyet, 19.02.2015), "Tarsus'ta öldürülen Özgecan Aslan için kentte düzenlenen eyleme katılan öğrencilere de iddiaya göre, 'Siz koşarak eyleme gittiniz. O toprağın altında, Fatiha okudunuz mu? Siz de Özgecan gibi olursunuz' ifadelerini kullandı..." (Milliyet, 12.3.2015), "Yeni Şafak yazarı Sevda Türküsev, #sendeanlat hashtagiyle başlarından geçen taciz olaylarını anlatan kadınlara 'Bi kendinize gelin, dizilerdeki gibi kahraman mı olacaksınız sanıyorsunuz?' dedi" (Cumhuriyet, 16.02.2015).⁴ Sıraladığımız bu haberlerde görüldüğü gibi kamusal alanda görünür olmamaları telkin edilen kadınlar, benzer kadın cinayetlerinin gerçekleşme olasılığından sorumlu tutulmaktadır.

3.2.2. Cinsiyetçi Temaların Üretiminde Etkin Aktörler Olarak "Baba"lar

Haberlerde ana aktörler olarak yer alan şiddete maruz kalan kadınlar ve şiddetin uygulayıcısı erkeklerin yanı sıra, bu aktörlerin akrabaları "yakınlar" olarak temsil edilmiştir. Bunlardan öncelikle, olaylarda temel aktörler olarak erkekler (katil) için yardım eden, şiddete maruz kalan kadınlar olarak (mağdur) için açıklama yapan "baba"lar, sıkça haberlerde gösterilmiştir. Bu nedenle çalışmada, aktörler olarak "baba"ların açıklamalarının, haber öyküsünün devamı bağlamında cinsiyetçi söylemin üretiminde nasıl rol oynadığı ayrıca incelenmiştir. Her iki olayda da yer alan mağdurların babaları, cinayetin hemen arkasından medyada açıklamalarıyla yer almış, ilerleyen safhalarda sansasyonel haberciliğin yarattığı bir "star"a dönüştürülmüşlerdir. *Karabulut Cinayeti*'nde

4 "Sen de Anlat", "Özgecan Aslan cinayeti sonrasında sosyal medya üzerinden bir araya gelen editörlerinin kadın olduğu bir farkındalık projesi" olarak kendini tanıtmaktadır. "Cinayeti izleyen günlerde #sendeanlat etiketi üzerinden yapılan paylaşımları, sahiplerinden izin alarak bir sitede toplayıp arşivlemek ve geniş kitlelere yaymak için" kurulduğunu belirten grup kendini şöyle tanımlamaktadır: "Özgecan'dan önce de binlerce, on binlerce kadın tacize, tecavüze ve şiddete maruz kaldı, öldürüldü. Fakat Özgecan boğazımızda bir düğüm oldu, kaldı. Twitter'da #sendeanlat paylaşımları başlayınca patladık. Birkaç gün içinde yazdığımız hikâyeler yüz binleri buldu. Bu anlatılanlar yalnız olmadığımızı hatırlattı. Önce çaresizliği, sonra umudu getirdi; ama bir uyarıydı da aynı zamanda. Artık bir şeyler değişmeliydi. New York'tan İstanbul'a, Berlin'den Finlandiya'ya bir grup insan bir araya geldik. Yaşananlar unutulmasın, anlatılanlar kaybolmasın, bilmeyenler okusun, kadınların anlatma cesareti artsın istedik ve bu platformu kurduk. Bu toplumsal farkındalık hareketinin yalnızca Twitter'la sınırlı kalmaması gerekir diye düşündük" (<http://sendeanlat.com/>).

baba, katilin bir türlü yakalanamaması ve adalete olan güvensizliğin sonucu olarak kitle iletişim araçları yoluyla sesini duyurma çabasına girmiş, fakat Resim 1’de “Münevver’in babası helallik istedi” başlıklı haberde olduğu gibi, sansasyonel içerikli başlıklarla temsil edilmiştir. Bunlardan en dikkat çeken eylem babanın, Resim 2’de görülen cinayet aletiyle medyada haber konusu olarak yer alan görselidir.

Resim 1. “Münevver’in babası helallik istedi”, Zaman, 31.08.2009.

Resim 2. “Para, Cem teslim olduktan sonra gelecekti”, Milliyet, 04.09.2009.

Babanın adalet arayışı haberlerde sansasyonel biçimde temsil edilmiş ve yürütülen gazetecilik pratikleri olayı önemsizleştirerek magazinleştirmiştir. Cinayetin pazarlık yapılan bir olaya dönüşmesi, kadının nesneleştirildiği haber söylemlerini üretmiştir. Bu pazarlık medyada derinleşerek ilerlemiş, sansasyonel ve sarı gazetecilik için uygun bir malzeme olmuştur: “Bilirkişi Münevver Karabulut’a 37 bin 486 TL değer biçti. Raporda “23’ünde evlenir 2 çocuk doğurur, 66’sını görmeden öldürdü” ifadelerine yer verildi” (Cumhuriyet, 07.10.2013) başlıklı haberde de görüldüğü gibi cinayet üzerine yapılan yorumlar ve konuşmalar, olayın önemsizleştirilmesine neden olmakta ve cinsiyetçi söylemler yeniden üretilmektedir: “Cem Gariboğlu’nun getirildiği Çocuk Mahkemeleri önündeki bir binanın ön cephesine kimin tarafından asıldığı bilinmeyen “3 milyon Avro’ya satılık kız. Müracaat Süreyya Karabulut” pankartı Karabulut ailesinin tepkisine neden oldu” (Milliyet, 18.09.2009). Temel olarak Münevver ve ailesinin toplum tarafından onaylanmayan yaşamı bu eril söylemlerin geliştirilmesine neden olmuştur. Hatta pazarlıkta bir gazetecinin açıklamalarıyla yer alması, Türkiye’de yürütülen gazeteciliğin temel olarak sarı gazetecilik formatında sürdürüldüğünü ve ataerkil ideolojinin mihenk taşı olduğunu göstermektedir.

Resim 3. “Özgecan’ın annesinden Erdoğan’a başörtülü mesaj”, Milliyet, 18.2.2015.

Özgecan Cinayeti'nde ise baba, yaşanan kayba rağmen cenaze törenindeki açıklamalarıyla dikkat çekmekte, "sağduyulu" bir baba figürü olarak haberlerde temsil edilmektedir. Medyada yer alan şiddeti derinleştiren açıklamalardan farklı açıklamaları ile bir tür birleştiricilik rolü üstlenmiş ve toplum tarafından "makbul" görülen aile modeli, babanın açıklamalarıyla pekiştirilmiştir. *Karabulut Cinayeti* haberlerinde olduğu gibi *Özgecan Cinayeti*'nde de baba, yine medya tarafından "star" aktör olarak, sarı gazetecilik anlayışının sürdürülmesinde kullanılmıştır. Birinde mağdurun toplum tarafından kabul görülmeyen yaşam tarzının sonucu olarak "baba"nın onaylanmayan, diğerinde ise toplumun "makbul" gördüğü aile yaşamı ve mağdurun kişisel özelliklerinin sonucu olarak babanın onaylanan açıklamalarının haberlerde temsil edildiği görülmektedir. Özgecan Aslan'ın babası, cinayetten çok kısa bir süre geçmiş olmasına rağmen, konser vermiş ve bu olay basının gündeminde "olumlanan" biçimde temsil edilmiş ve ataerkil cinsiyetçi söylemin içinde bir araç olarak konumlandırılmıştır:

Mersin'in Tarsus ilçesinde hunharca öldürülen Özgecan Aslan'ın babası Mehmet Aslan, Ramazan etkinlikleri kapsamında sahne aldı. Mersin Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilen geleneksel Ramazan etkinlikleri Kültür Park içinde Özgecan Aslan Barış Meydanı'nda yapıldı. Aslan'ın babası Mehmet Aslan, Şef Ali Polat Temir yönetimindeki Mersin Devlet Klasik Türk Müziği Korosu ile birlikte sahne aldı. Aslan, sahnede birçok tasavvuf müziğini seslendirdi, kızı Özgecan için de yazdığı bir şiiri okudu. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Devlet Sanatçısı olarak görevlendirildiğini belirten Aslan, Ramazan ayı nedeni ile ilk kez sahne aldığını, çok mutlu ve hüzünlü olduğunu söyledi (Milliyet, 08.07.2015).

Bu haberde yer alan "sahne almak, devlet sanatçısı" gibi kelimeler kadın cinayetinin magazinleştirilerek pazarda tüketim nesnesine dönüştürüldüğünü kanıtlamaktadır. Ayrıca "sahne alan ve devlet sanatçısı olan, çok mutlu ve hüzünlü" kişinin mağdurun babası olması, yaşanan olayın magazinleştirildiğini göstermektedir. Dolayısıyla olay önemsizleştirilerek cinsiyetçi söylem yeniden üretilmektedir. "Zanlıların babaları" ise, cinayetin delillerini ortadan kaldırmaya çalışan veya cinayete ortak olan şiddet uygulayıcıları olarak haber öykülerinin yan aktörleri biçiminde konumlanmışlardır. *Karabulut Cinayeti*'nde suçlu babasını kurtarmak için teslim olmuştur. *Özgecan Cinayeti*'nde ise, baba suça ortak olmuş ve suç delillerini ortadan kaldırılmasına yardım etmiştir.

3.2.3. Kızları İçin Konuşan “Susturulmuş Anneler” ve Diğer Kadınlar

Mağdurların anneleri, haberlerde ikincil aktörler olarak konumlanmışlar, cenaze törenlerinde veya mahkemelerde açıklamalarıyla görünür olmuşlar, cinayet zanlısının yakalanmasını istemek ya da kızları için taleplerini dile getirmek amacıyla haberlerde yer almışlardır. Buna en belirgin örnek, “Cem Garipoğlu’nun avukatı Aytekin Kaya, “Sindirilmeye çalışıyoruz, kimyamız bozuluyor” deyince anne Nagehan Karabulut bağırdı: ‘Kimyası bozuluyormuş. Bizim kimyamız bozuldu’” (Milliyet, 25.09.2010), “Münevver’in annesi sordu: ‘Kızımı öldüren bıçaklar nerede Tülay hanım?’” (Ezgi Tuğçe Tül, Milliyet, 16.07.2010) haberlerinde görüldüğü gibi anne Karabulut’un, cinayetten 197 gün sonra tutuklanan zanlının duruşmasındaki söylemlerinin haberlerde temsil edilmesinde görülmektedir. *Özgecan Cinayeti*’nde “sağduyulu” baba imgesinin yanında, yaşanan dram karşısında tepki gösteren anne olmuş ve fotoğraflarda babadan sonra gelen ikincil unsur olarak temsil edilmiştir. Resim 3’te görüldüğü gibi annenin fotoğraftaki konumu, haberlerin yan aktörleri olarak geri planda konumlandırıldığını göstermektedir.

Zanlıların anneleri, suça yardım etmek suçlamasıyla veya kadının “ikincil cins” olarak toplumda yaşadıklarıyla temsil edilmiştir. Özgecan Aslan olayında zanlının annesi, oğlunu koruyan ve olayın nedeni olarak eşini işaret eden, şiddeti evde yaşadığını belirten açıklamalarla haberlerde yer almıştır. Zanlının eşi ise, ev içi şiddetin bir başka kadın mağdurudur ve haberlerde zanlının ruhsal durumunu yansıtan açıklamalarıyla temsil edilmiştir. *Karabulut Cinayeti* haberlerinde zanlının annesi, oğluna yardım eden konumdadır. “Cinayet izlerini annemle temizledim” (Cumhuriyet, 17.09.2009) açıklamasında görüldüğü gibi anne cinayette rol almıştır.

3.2.4. Olayın Aktörleri Olarak Gazeteciler ve Diğer Aktörler

Karabulut Cinayeti’nde zanlının cinayetten çok sonra yakalanması, mağdur yakınlarının tepkisine neden olmuştur: “Münevver Karabulut’un dedesi: ‘Rahat uyu torunum, katilin yakalandı’” (Milliyet, 17.09.2009). Gazeteci Cemil Baran, zanlının 25 Eylül’de teslim olacağını açıklamış ve buna benzer olayla ilgili daha sonra asılsız olduğu ortaya çıkacak olan bir dizi açıklama yapmıştır. Zanlı Cem Garipoğlu’nun yakalanamaması sırasında yerel gazete çalışanı Cemil Baran’ın, “eğlenmek için iddialarda” bulunduğunu söylemesi ve “‘Söylediklerim mantıklı yalanlardı’” (Cumhuriyet, 01.10.2009) açıklaması, haberin sansasyonel gazetecilik formatını en üst noktaya ulaştırmıştır. Ayrıca, bir başka gazetecinin de açıklamaları ve talepleri, gazeteciliğin etik bağlamından koparılarak yürütüldüğünü ve sürdürülen gazetecilik pratiklerinin egemen ataerkil ideolojinin yeniden üretilmesinde rol

aldığını göstermektedir: “Gazeteci Cüneyt Özdemir, Münevver’in kitabını yazmaya niyetlendiğini, ancak ailesine konuyu açtığında babasının ilk sorusunun-bizim payımız ne olacak?-olduğunu yazdı. Dün basında yer alan haberlerde ise baba Karabulut’un Garipoğlu ailesinin helallik talebi için, 3 milyon Avro istediği iddiası yer almıştı” (Cumhuriyet, 31.08.2009). Görüldüğü gibi bu haberde gazeteci, bir kadın cinayetinin pazarlık aracı haline dönüşmesinde ve magazin içerikli haberler yaratılmasında etkin rol oynamıştır. Bu pazarlık durumuna ilişkin bir başka örnek ise, olaydan daha birkaç ay geçmiş olmasına rağmen “Münevver’in filminin” çekileceğine ilişkin haberlerin basında yer almasıdır. “Karabulut filmi için 20 Ekim’de ‘kayıt’ denecek” (Milliyet, 15.09.2009); “Münevver’in filmi çekecek ekibe tehdit iddiası” (Milliyet, 17.08.2009); “Münevver filmi iptal oldu” (Yaşar Anter, Nilüfer Kandırmış, Milliyet, 22.12.2009) başlıklarında görüldüğü gibi kadına yönelik şiddet, film senaryosuna dönüştürülmekte ve bu durum haberlerde magazinsel içerikte temsil edilmektedir. Tüm bu örneklerde açıklandığı gibi ataerkil ideolojinin, kadına yönelik şiddet içeren haberlerde tekrarlandığı, eril söylemlerle yeniden inşa edildiği, kadının haberin nesnesi olarak kurgulandığı haber metinlerine dönüştürüldüğü ve medyanın bu metinlere eklenen yeni aktörlerle, olaylarla yarattığı öyküyü üretmeye devam ettiği görülmüştür.

3.2.5. Cinsiyetçi Haber Stratejileri ve “Asıl” Haberin Önemsizleştirilmesi

Kadına yönelik şiddet haberleriyle ilgili yapılan çalışmalar, kadının olayın gerçekleşmesine neden olan “kışkırtıcı” aktör olarak temsil edildiğini; haberlerin, şiddetin uygulayıcısı zanlının kendine hâkim olamaması gibi sebeplerle olayı masumlaştıran söylemler ürettiğini göstermektedir. Bu söylem biçiminin, incelememizin konusu olan her iki haberde de sürdürüldüğü görülmekle birlikte Karabulut cinayetinde, mağdurun toplum tarafından “makbul” görülmeyen bireysel özellikleri sebebiyle daha keskin bir eril dille temsil edildiği ortaya çıkmıştır. Haberler, okuyucunun cinayetin haklılığını ispatlamaya yönelik bir algı geliştirmesine neden olacak biçimde kurgulanmıştır. Bu durum, “Münevver’le seks oyunu oynandı” (Milliyet, 24.09.2009) başlıklı haberde belirgin biçimde görülmektedir. *Karabulut Cinayeti* haberlerinde, “öfke ve şiddete yenilen gençler, satanizme sürükleniyor...” (Nergihan Çelen, Zaman, 03.06.2009) haberinde görüldüğü gibi olayın satanizmle ilişkilendirilmesi, suçlunun bu duruma “sürüklenme” nedenlerinin açıklanmaya çalışılması suçu masumlaştırmaktadır. Benzer biçimde “Katil, aşırı alkollü ve haplıydı” (Milliyet, 08.03.2009) başlığında olduğu gibi, zanlının cinayeti şüursuz yaptığına ilişkin açıklamalar yapılmakta ve nedenler öne sürülmektedir. *Özgecan Cinayeti*’nde ise bu durum “Hiçbir işte tutunamamış. Çocukluğu zengin bir ailede rahatlık içinde geçen Özgecan’ın

katili Suphi Altındöken, babası iflas edince okulu bırakmış, annesine dahi şiddet uygulayan biri haline gelmiş” (Milliyet, 22.02.2015) haberinde olduğu gibi zanlının hayattaki başarısızlığı ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Resim 4. “Dakika Dakika Vahşet Günü” (Akşam gazetesinden aktarılan haber) Milliyet, 22.11.2009.

Haberlerde, suçluların bu durumu gerçekleştirme nedenleri açıklanmaya çalışılarak olayların “münferit” olaylar biçiminde önemsizleştirildiği görülmektedir. Haberler eril söylem biçimlerini yeniden üretmekte ve olayın nasıl meydana geldiği ayrıntısıyla açıklanarak sansasyonel gazetecilik pratikleri yürütülmektedir. Resim 4’te “Dakika dakika vahşet günü” (Milliyet, 22.11.2009) haberinde olduğu gibi, görüntü kayıtlarından Cem Garipoğlu’nun cinayeti nasıl gerçekleştirdiği anlatılarak “piyasa gazeteciliği”, “sarı gazetecilik” formatında haber yapma stratejileri sürdürülmekte ve haberler, film senaryosu yazılıyormuşçasına şiddeti “hikâye”ye dönüştürmektedir. Böylelikle olay, haber metinlerinde pornografik söylem biçimleriyle temsil edilmektedir. “Cem Münevver’e tokat atmış” (30.07.2009, Cumhuriyet), “Özgecan cinayetinde kan donduran itiraf: Levye ile defalarca vurdum” (Cumhuriyet, 15.02.2015) gibi başlıklar cinayetlerin senaryolaştırıldığı metinlere dönüştürülmüştür.

3.2.6. Tepkiler ve Şiddetin Magazinleşmesi

Özgecan Aslan Cinayeti’nde sansasyonel söylem biçiminin olaya dahil olan daha geniş toplumsal kesimdeki aktörlerin eklenmesiyle çok sayıda habere konu olduğu görülmüştür. 2015’in ilk yarısında medyada en çok haber olan on konudan biri olan Özgecan Aslan Cinayeti, basında 21 bin 431 haberde yer almıştır (Cumhuriyet, 15.07.2015). Her iki olayda da toplumun tepkisi haberlere yansımıştır. “Yüzlerce kişi Münevver için yürüdü. Karabulut’un okul arkadaşları, yakınlarının da aralarında bulunduğu yaklaşık 500 kişi, üzerinde “Meleğimiz rahat uyu” başlıklı haberde olduğu gibi Münevver Karabulut için yürüyüş düzenlenmiş; Resim 5’te “Acılı anneler Özgecan için de gözyaşı döktü” (Fazilet Candan Hatay, Zaman, 18.02.2015), “Tribünlerde Özgecan’ın

fotoğraflarıyla ‘Utaniyoruz’ pankartı” (Zaman, 21.02.2015) başlıklı haberlerde görüldüğü gibi *Özgecan Cinayeti*, başka toplumsal olayların dahil olduğu yürüyüş ve eylemlerle habere dönüşmüştür. “Kadıköy Özgecan için yürüdü” (Cumhuriyet, 14.02.2015) başlıklı haberde ise, yürüyüşler semtler temelinde de yapılmış ve haberlerde yer almıştır.

Resim 5. “Gezi olaylarında hayatını kaybedenler için Hatay’da yapılan yürüyüşte, acılı anneler Özgecan için de gözyaşı döktü”, Zaman, 18.02. 2015.

“BM İyi Niyet Elçisi, ünlü İngiliz oyuncu Emma Watson, üniversiteli Özgecan Aslan için mini etekli yürüyüş yapan erkeklere destek verdi” (Cumhuriyet, 24.02.2015); “New York’ta Özgecan eylemi” (Milliyet, 22.02.2015) haberleri, uluslararası alandan tepkilere destekler geldiğini göstermektedir. *Özgecan Cinayeti*’nin toplumun geniş kesimlerinde tepki oluşturmasının nedenleri, üniversite öğrencisi sıradan bir genç kızın bir minibüsle evine ulaşmaya çalışması sırasında olayın meydana gelmesi, toplumda ölümlere ilişkin haberlerin (Soma vb.) son altı yıllık dönemde kamuoyunda tepkilere yol açması olarak düşünülebilir. Fakat bu tepkilerin sayısı çok olmakla birlikte haberlerde temsil edilişi magazinsel ağırlıklı olmuştur. Örneğin, futbol tartışma programında Nihat Doğan’ın tartışma yaratan açıklamalarda bulunması ve “Nihat Doğan’ın “Siz de mini eteği giyip soyunup laik sistemin ahlaksızlaştırdığı sapıklar tarafından tacize uğrayınca da bas bas bağırmayacaksınız” şeklindeki tweeti büyük tepki çekti” (Cumhuriyet, 15.02.2015) haberin de olduğu gibi haberlerin merkezinde yer aldığı, asıl haberin geri plana itildiği görülmektedir. *Özgecan Cinayeti*, mağdurun toplumda “kabal” gören kişisel yaşamı nedeniyle haberlerde cinayete “teпки” gösterilmesi boyutuyla temsil edilmiştir. Magazin basınının diğer aktörleri de haberlere açıklamalarıyla dahil olmuş, olayın sosyolojik boyutu ve önemi bu magazinsel, sansasyonel içerikten dolayı görünmez duruma getirilmiştir. Ayrıca, “Özgecan için ekran kararı... Mersin’de öldürülen Özge için bu kez ünlü bir boya firması, reklam filmi hazırladı uygulandı” (Cumhuriyet, 17.02.2015) haberinde görüldüğü gibi reklam amaçlı yorumlar ve tepkiler de haber konusu olmuştur. Diğer yandan *Karabulut Cinayeti*’nin, haberlerde film

senaryosu olarak sarı gazetecilik anlayışı ile verilmiş olması, “Münevver Karabulut cinayetinin tek zanlısı olarak tüm dünyada aranan Cem Garipoğlu’nun yüzlerce hayranı var” (Cumhuriyet,30.07.2009) haberinde görüldüğü gibi zanlının hayran kitlesinin oluşmasıyla ilgili haberlerin yapılması, riyakâr eril söylemin haber yapma stratejisinin yürütüldüğünü göstermektedir.

3.3. Mikro Yapısal Özellikler

Van Dijk (1991: 179)’a göre bakış açısı, yazarın veya konuşmacının söylemde çeşitli işaretler, sözcükler, fiiller, yapılar ve stratejilerle inşa ettiği anlamları ortaya koyar. Bakış açısı, metnin tümünde veya belli bir bölümünde yer alabilir. Kadına yönelik şiddet içeren incelediğimiz haberlerde insanların şiddet dürtüsünü öne çıkaran sözcük ve söylem stratejileri kullanılmıştır. Her iki olay, “vahşet ve dehşet” kelimeleri ile ifade edilmiş; olayın tanımlanmasında ise, farklı ifade biçimlerinin haber söylemlerinde kullanıldığı görülmüştür. Karabulut olayında “Kesikbaş cinayeti” ifadesi, haber söyleminin sansasyonel bir içerik geliştirme çabasının ürünü olmasının yanında, toplumda “şâibeli” olarak görülen Münevver’in yaşamı nedeniyle cinayetin “münferit”, sıra dışı bir durum olarak önemsizleştirilmesini pekiştirmektedir. Özgecan olayı için ise, “Özgecan Aslan’ın katledilmesi/hunharca öldürülmesi/ vahşice katledilmesi” ifadeleri haber söyleminde kadının “kurban” olarak temsil edildiğini göstermekte ve *Karabulut Cinayeti*’nden farklı biçimde toplumun onayladığı Özgecan’ın yaşamı, cinayetin eleştirilmesi ve tepki duyulması gereken bir olay olarak temsil edilmesini sağlamıştır (bkz. Tablo 3). Haber aktörlerinin isimleri haber metinlerinde yer almış, mağdurlar ise, genellikle ilk isimleriyle anılmıştır. Mağduru tanımlayan kelimeler her iki olayda da “liseli, 18’lik kız, üniversiteli” gibi cinsiyeti ve yaşı öne çıkaran sözcüklerden oluşmaktadır. Zanlılar için “katil, cani” kelimeleri kullanılmıştır.

Tablo 3. Haberlerde Aktör, Olay, Durumu Tanımlayan Cinsiyetçi Sözcük ve İfadeler

Durum, olay, aktör	Münevver Karabulut Cinayeti	Özgecan Aslan Cinayeti
Şiddete maruz kalan kadınlar	Liseli, 18’lik kız, Münevver, Münevver Karabulut, Liseli Münevver	Üniversiteli, üniversite öğrencisi genç kız/Özgecan, Özgecan, Özgecan Aslan, Özgecan Olayı
Olay	Vahşet, dehşet	Vahşet, dehşet

Olayın Tanımı	Etiler cinayeti, kesikbaş cinayeti, Münevver cinayeti, Münevver Karabulut cinayeti, korkunç cinayet	Özgecan Cinayeti, Özgecan Aslan Cinayeti, Özgecan Vakası, Özgecan Asla'nın katledilmesi/hunharca öldürülmesi/ vahşice katledilmesi
Suçlu/katil	Cani, katil, saldırgan	katil zanlı
Baba	Münevver'in babası	Özgecan'ın babası
Diğer	Rekor tazminat, "Münevver, 37 bin 486 lira ediyor/değer biçildi", pazarlık, Münevver'in kitabı/filmi, seks oyunu, kızına sahip çıkmak.	Kadınlar, Nihat Doğan
Sıkça kullanılan kelimeler	Tecavüz, "sonun Münevver gibi olacak"	"Yakma, kesmek, "sonunuz Özgecan gibi olur", kan

Karabulut olayında "rekor tazminat", "Münevver, 37 bin 486 lira ediyor/değer biçildi" gibi cinayetin pazarlık konusu haline getirildiğini gösteren ifadeler; "pazarlık, Münevver'in kitabı/filmi, seks oyunu, kızına sahip çıkmak" gibi ifadelerde görüldüğü gibi olayın pornografik ve şiddeti cazip hale getiren biçimde temsil edildiği görülmektedir. Her iki olayda yer alan "vahşi, dehşet, hunharca, kan" gibi kelimeler olayın dikkat çekici, sansasyon yaratmayı hedefleyen bir söylemin oluşmasına neden olmuştur. Haber metinlerinde, olayların kendine özgü özellikleri bakımından küçük değişikliklerle farklılaşan sözcük seçimlerinin olduğu görülmektedir. Araştırmamızda, inceleme konusu olan olaylarla ilişkilendirilmiş pornografik söylemler içeren, "Iraklı şoförün tecavüzünden vişne reçeliyle kurtuldu!" (Milliyet, 07.03.2015); "Şarkıcı Çelik: 'Nihat Doğan'a tecavüz edildi'" (Cumhuriyet, 29.04.2015), haberlerin yapıldığı da görülmüştür. Böylelikle başka olay ve aktörler, söz konusu haberlere eklenerek eril dilin haber metinlerinde sürdürülmesine aracılık etmiştir.

3.3.1. Habercinin Tercihi Olarak Seçilen Fotoğraflar

Medyada, nesnellığı muhafaza etme aracı olarak özellikle politik konularda "kamu yararına çalışan" habercinin kadın olması istenmezken, sağlık, kültür, turizm ve eğitim konularındaki habercilerin kadınlar arasından seçildiği görülmektedir. Fotoğraf ve kamera kullanımı erkekler tarafından yapılırken reklam ve ilan servisleri kadınları istihdam etme yoluna gitmektedir (Köker, 2012: 125). Bu bağlamda incelediğimiz olayların haber fotoğraflarına bakıldığında, bu istihdam biçiminin cinsiyetçi yansımalarını görmek mümkündür. Haber metinleri, seçilen sözcükler etrafında örgütlenen anlatılara dönüşmüş, fotoğraflar ise bu anlatıların destekleyicisi olarak sunulmuştur. Haberlerin tümünde mağdurların belli fotoğraflarının seçildiği görülmektedir.

Münevver Karabulut için, zanlıyla birlikte aynı fotoğraf karesi içinde yer alan (bkz. Resim 6, 7) veya mağdurun cinselliğini (bkz. Resim 8, 9), yaşını (bkz. Resim 10) ortaya çıkaran fotoğraflar tercih edilmiştir. Fotoğraflara, “kızına sahip çıkmak” ifadesinde olduğu gibi, iliştilen söylem biçimleri de şiddetin haklılaştırılmasına aracılık etmektedir. Baba Karabulut’un zanlının yakalanmamasını protesto eden cinayet aletiyle çekilmiş fotoğrafı, “Para, Cem teslim öldükten sonra gelecekti” (Milliyet, 04.09.2009) başlığıyla birlikte verilerek, egemen ataerkil söylemler pekiştirilmiştir (bkz. Resim 2). Böylelikle, babanın cinayetin acımasızca işlenmesini kanıtlamak üzere cinayet aleti ile yaptığı eylemi, sansasyonel gazetecilik pratikleri içinde haber olmakta ve mağdurun bireysel özellikleri nedeniyle sorunlu durumu temsili edilmektedir. Medya, katilin, Münevver’in evinde bulunmasının “uygunsuzluğu”nu vurgulamakta aynı zamanda ailesinin “ahlaki” uygunsuzluğunu da ima etme çabasında görünmektedir. Böylelikle haberler kadına yönelik şiddeti, bir toplumsal sorun olarak değil, kişisel bir “suç” olarak tanımlayan mitlerle açıklamaya çalışmaktadır.

Resim 6. “Karabulut ailesine 1 milyon 287 bin TL!”, Milliyet, 09.10.2013.

Resim 7. “Cem Garipoğlu’nun nasıl intihar ettiği açıklandı”, Cumhuriyet, 10.10.2014.

Resim 8. “Bir teğmenle 8 kez mesajlaştı”, Milliyet, 28.08.2009.

Resim 9. “Münevver’e tokat”, atmış Milliyet, 29.07.2009.

Resim 10. “Kirli masa değil, kirli eldiven”, Zaman, 08. 10.07.2013.

Özgecan Aslan için ise, sıklıkla poz vererek çektiği (bkz. Resim 11) ve gözlüklü (bkz. Resim 12) iki fotoğraf haber anlatısına yerleştirilmiştir. Bunlardan ikincisi ile ilgili olarak fotoğrafın nasıl çekildiğini ayrıntısıyla anlatan bir haberin olduğu da görülmüştür.

Resim 11. “Özgecan’ın babası CNN International’a konuştu”, Milliyet, 09.03.2015

Resim 12. “Galatasaray’dan Özgecan Aslan tweeti”, Cumhuriyet, 14.02.2015

Katilin, Münevver’in evinde bulunmuş olması ve ailesinin para talebi, *Karabulut Cinayeti* haberlerinin merkezinde haber söyleminde yer almış, karşısında ise “saf ve temiz” kabul edilen Özgecan’ın ailesi haberlerde “erdem” temsili olarak konumlanmıştır. Medya, “makbul, saf ve “suçsuz” Özgecan ile “ahlaken şaibeli” Münevver arasındaki farkı ortaya çıkaran söylemsel stratejiler ortaya koymuştur.

Resim 13. “Lanetli ev!”,
Milliyet 22.12.2011.

Resim 14. “Özgecan’ın cesedinin yakıldığı Cin,
Deresi, ‘Can Deresi’ oldu”, Zaman, 22.02.2015.

Her iki olayla ilgili cinayetin gerçekleştiği mekânlar haber fotoğraflarında gösterilmiştir (bkz. Resim 13, 14): “Lanetli Ev! Dava bitti, Münevver öldü, Cem hapiste ama...” (Milliyet, 22.12.2011); “Özgecan’ın cesedinin yakıldığı Cin Deresi, Can Deresi oldu” (Cumhuriyet 23.02.2015; Zaman, 22.02.2015) başlıkları ile bu fotoğraflar haber söylemine yerleştirilmiştir. Muhabirler, haber fotoğraflarını metnin destekleyicisi ve haberin sansasyonel içeriğini güçlendirici bir unsur olarak söylemde kullanmıştır. Fotoğraflar cinsiyetçi, ataerkil söylemlerin inşa edilmesinde işlev görmüştür.

Sonuç

Araştırmamızda haberlerin, yazılı basında ana akım yaklaşımlar bağlamında temsil edildiği, egemen ideolojik bir söylem biçimi olan ataerkil söylemin toplumda dolaşımına neden olduğu verilen örneklerle gösterilmiştir. Yaratılmaya çalışılan bu egemen söylem, kadına yönelik şiddet içeren haberlerde, şiddeti gündelik yaşamın olağan parçası haline getirmekte ve şiddetin doğal olduğuna dair bir toplumsal algı yaratmaktadır. Bu nedenle gazetecilerin, kadına yönelik şiddet içeren haberlerde, söylemleriyle kadına ilişkin bir algı yaratmada rol oynadıklarının farkında olarak haberlerini yazmaları gerekmektedir. Bu çalışma, gazetecilere düşen bu sorumluluğun yerine getirilmemesi durumunda, haber metinlerinde egemen ataerkil söylemlerin yeniden nasıl üretildiğini göstermeye çalışmıştır. Araştırmamızda, cinsiyetçi söylemin üretilme biçimlerini açığa çıkaracak kadar çok sayıda haber metninin analizi yapılmış ve patriarkal söyleme karşı gelen haberlerin, diğer haberler karşısında geri planda kaldığı görülmüştür.

Çalışmamızda, *Münevver Karabulut* olayında “makbul” olmayan davranış, ilişki (lise çağında bir genç kız olarak bir erkekle arkadaşlık kurması vb), durumdan kaynaklanan, mağdur ve ailesinin toplumsal “onay” içermeyen kabullerinden dolayı kadına yönelik şiddetin bir toplumsal sorun olarak değil, kişisel bir “suç” olarak tanımlanan mitlerle açıklanmaya çalışıldığı ortaya

çıkıştır. *Özgecan Aslan* cinayetinde ise, toplumsal kabul gören mağdur ve ailesinin özelliklerinden dolayı kadına yönelik şiddete tepkileri içeren bir söylemin yaratıldığı görülmüştür. Dolayısıyla kadının kendi kimliği, yaşam biçimi, kabulleri ve toplumda “uygun, müsait” kadın olma algısına göre haber söylemleri, şiddeti masumlaştırmıştır. Diğer tarafta yer alan, toplumda “masum ve makbul” olarak görülen kadına yönelik şiddet ise, haber söylemlerinde tepki duyulması gereken bir durum olarak temsil edilmiştir. Bu nedenle ilkinde şiddet önemsiz, suçlunun neredeyse gerekçelerle masumlaştırıldığı bir çerçevede söylemde inşa edilmiştir. Kadının “kurban” olarak adının sıkça yinelenmesi, incelediğimiz her iki olayın kadın mağdurları için söz konusu olmuştur. Şiddetin normalleştirildiği haber metinleri, suçlunun masumlaştırılmasına yönelik anlatılarla suçu haklılaştırmaktadır. Kadına yönelik şiddet, faillerin ruhsal durumundaki sapkınlıkla açıklanarak pornografikleştirilerek öykülenmekte ve sıradanlaştırılmaktadır.

Bir başka masumlaştırma stratejisi, olayların nedenlerine ilişkin yapılan açıklamalardır. Çalışmanın örneklemini olarak belirlenen üç gazetenin ideolojik karşı duruşuna rağmen, egemen ataerkil söylemde birleştikleri dikkat çekici bir nokta olarak belirlenmiştir. Olayın ana aktörü olan “katil” erkeklerin ise, her iki olayda da aileden özellikle babalarından yardım alması, egemen ideolojik yapı olarak ataerkilliğin ev içinde baskın olan erkekler tarafından üretildiğini ortaya koymaktadır. Cinayetin gizlenmesi için yardımcı olan babalar, arkadaşlar veya hizmetliler erkektir. Ataerkil yapı, kadının karşısında suçlu olarak yer alan erkekleri bir araya getirmektedir. Haber fotoğrafları mağdur kadını, Özgecan’ın masum ve suçsuz imgesine rağmen, cinsel bir obje olarak sunmaktan geri durmamıştır. Haberlerde, kadının hak mücadelesi için ana aktör olarak görünür kişiler, mağdurun babalarıdır. Her iki olayda da babaların ya tazminat davası açarak ya da konser vererek medya “starı” olarak haberlerde temsil edildiği görülmektedir. Mağdur kadınların anneleri, zanlıların bulunması ve cezalandırılması, kızlarına duydukları özlem, acı dolu açıklamaları ile haber söylemlerinde nadir olarak temsil edilmiş, mağdur yakını kadınların haberlerde neredeyse görünür olmadığı belirlenmiştir.

Çalışmamızda, kadına yönelik şiddet olaylarının ana aktörleri olarak yer alan mağdurların, haberlerde ticari bir nesneye dönüştürüldüğü cinsiyetçi bir söylemin haber metinlerinde yer aldığı saptanmıştır. Haberlerdeki söylem stratejileri, kadını şiddetin nesnesi olarak sunmuştur. Haberlerde kullanılan tanımlama, ifade, aktörler ve gelişen yeni olayların habere dönüştürülmesi sürecinde birincil olarak “sansasyonel”, “magazinsel” öğelerin kullanıldığı bir habercilik anlayışının yürütüldüğü görülmektedir. “Haberler, gerçekleri ortaya çıkarma kaygısı” taşımamakta, aksine gerçekler patriarkal söylem biçimleriyle üzeri örtülmektedir. Çalışmamızın giriş bölümünde belirttiğimiz, kamu yararı olmadıkça mahremiyetin gizliliğine yönelik hareket edilmesi ilkesine

gazetecilik pratiklerinin uymadığı, habercinin cinsel saldırıya maruz kalanların kişilik haklarına saldırıda bulunan haberler yaptığı görülmüştür. Mağdurların yakınları, sıklıkla haberlerin konusu haline getirilmiş ve acılı anlarında dahi gazeteci, bu kişilerin fotoğraflarını kullanmış, haber malzemesi yapmıştır.

Çalışmamızda, Türkiye’de ataerkil söylemin haberlere yansıdığı görülmektedir. Haberlerin söylemleri toplumda yaygınlık kazanmış, söz konusu haberlerle ilişkilendirilen başka haberlerin gazetelerde temsil edildiği saptanmıştır. Haberlerin söylemi, kadına yönelik şiddeti sıradanlaştırarak yaygınlık kazanmasına aracılık etmekte ve yaygın eril iktidarın hegemonik işleyiş biçimlerini yeniden üretmektedir. Çalışmanın bulguları gazetecilik pratiklerinin, kadının ataerkil egemen ideolojinin yeniden üretildiği metinler olarak haber söylemlerini oluşturduğunu ve kadının, toplumun belirlediği ilkeler çerçevesinde “makbul” olup olmamasına göre, haberlerde geliştirilen söylem stratejileriyle temsil edildiğini göstermektedir. Bu nedenle, gazetecilerin bu haber yapma pratiklerini denetleyen mekanizmaların kurulması, cinsiyetçi söylemleri üreten gazetecilerin bu söylem biçimlerinin deşifre edilmesi ve engellenmesine ilişkin gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Çalışmamız bu doğrultuda yapılacak girişimleri harekete geçirme ve diğer çalışmalara kaynaklık etme umudunu taşımaktadır.

Kaynakça

- Altun, Abdülrezak, Mine Gencil Bek ve Emel Esen Altun (2007), “Aile İçi Şiddet Haberlerinin Üretim Süreci ve Medya Profesyonelleri”, *İletişim Araştırmaları*, 5 (2): 9-61.
- Anıl, Ela, Pınar İlkaracan, Zülal Kılıç, Karin Ronge, Gülşah Seral ve Tuluğ Ülgen (2001), *Pekin +5: Birleşmiş Milletlerde Kadının İnsan Hakları ve Türkiye'nin Taahhütleri*, Kadının İnsan Hakları Projesi (Kihp) (Uluslararası Kadın Sağlık Örgütü ve İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Kurumu).
- Ankara *İli Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planı (2011-2015)* (2011), http://www2.bayar.edu.tr/cbukam/docs/ankaraky_eylem_plani.pdf (24.07. 2015).
- Ayhan, Ahmet ve Özlem Kükre Aydın (2015), “İnternet Gazetelerindeki Okur Yorumlarına Yönelik Bir Analiz (Özgecan Aslan Cinayeti Örneği)”, *Global Media Journal TR Edition*, 6 (11): 75-89.
- Birgün (12.08.2007), “Medya, Şiddet Mağduru Kadınları Rencide Ediyor”, <http://www.birgun.net/haber-detay/medya-siddet-magduru-kadinlari-rencide-ediyor-37641.html> (24.07.2015).
- Doğanay, Ülkü ve İlkay Kara (2011), “Tecavüzün Münferit Bir Olay Olarak Çerçeveselenmesi: Yazılı Basında Pippa Bacca Haberleri”, *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 9 (1-2): 73-97.

- Halimi, Serge (1999), "Burada Apolet Orada Para ve İktidar", Duran, Ragıp, *Düzenin Yeni Bekçileri* (İstanbul: Evrensel Basım Yayın): 9-25.
- Dursun, Çiler (2010), "Kadına Yönelik Şiddet Karşısında Haber Etiği", *Fe Dergi*, 2 (1):19-32.
- Etienne, G. Krug, Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi And Rafael Lozano (2002), *World Report on Violence and Health, Geneva, World Health Organization*, http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf (02.08.2015).
- Geçikli, Fatma ve Merve Geçikli (2012), "İşyerlerinde Mobbing (Psikolojik Şiddet) Sarmalında Kadın: Kamu Üniversitesinde Bir Uygulama", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, 27-28 Nisan 2012: 54-74.
- Gökulu, Gökhan ve Nilay Hosta (2013), "Basında Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Analizi Hürriyeti: Sabah ve Posta Gazeteleri Örneği (2005-2008)", *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, 6 (2): 1829-1850.
- Halimi, Serge (1999), *Düzenin Yeni Bekçileri* (İstanbul: Evrensel Basım Yayın) (Çev. Y. Aksu ve F. Eryılmaz).
- Kaplan, Richard (tarih yok), "Yellow Journalism", Donsbach, Wolfgang (Der.), *The International Encyclopedia of Communication XI* (University of California): 5369-5371.
- Köker, Eser (2012), "Kadınların Medyadaki Hak İhlalleriyle Baş Etme Stratejileri", Alankuş, Sevda (Haz.), *Kadın Odaklı Habercilik* (İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları: 10 Hak Haberciliği Dizisi: 2): 119-150.
- Mora, Necla (2008a), *Medya Çalışmaları Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim* (Altkitap).
- Mora, Necla (2008b), "Üçüncü Sayfada Türk Toplumunu", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5 (2):1-15, <http://www.J-Humansciences.Com/Ojs/Index.Php/Ijhs/Article/View/488/313> (25.07.2015).
- Odyakmaz, Necla (2005), "Watchdog Gazetecilik", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* (22): 85-89.
- Öztürk, Meral (2015), "Medya ve Suç Korkusu Arasındaki İlişki", *The Journal of Academic Social Science Studies (JASS)*, 2 (36): 251-263, http://www.jasstudies.com/Makaleler/230299080_18-Yrd.%20Do%C3%A7.%20Dr.%20Meral%20%C3%96ZT%C3%96RK.pdf (23.09.2016)
- Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu* (15 Eylül 1995), <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf> (23.07.2015).
- "Sendeanlat" (Tarih Yok), <http://sendeanlat.com/> (17.08.2015).
- Subaşı, Nüket ve Ayşe Akın (2003), "Kadına Yönelik Şiddet: Nedenleri ve Sonuçları", *Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi*, http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/turkce/sayfadosya/kadina_yon_siddet.pdf (23.07.2015).
- Tannöver, Hülya Uğur (2012), "Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hak İhlalleri", Alankuş, Sevda (Haz.), *Kadın Odaklı Habercilik*, 10 Hak Haberciliği Dizisi: 2 (İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları): 150-169.
- Tekeli, Esra Serdar (2016), "Kadın Cinayetlerinin Haberleştirilmesi Bağlamında Medya Etiğini Yeniden Tartışmak", *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR)* 1 (1): 129-142.
- Tunç, Aslı (2005), *Sivil Toplum Endeksi Projesi Yan Raporları: Sivil Toplumun Türk Medyasındaki Yansıması* (İstanbul: Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı).

- Tunçdemir, Cemal (11.05.2014.), "Pultizer'in ABD Başkanına Karşı 'Basın Özgürlüğü' Savaşı", *Amerika Bülteni*, <http://amerikabulteni.com/2014/11/05/pulitzerin-abd-baskanina-karsi-basin-ozgurlugu-savasi/> (22.01.2015).
- Uğur, Gökhan (2009), *Anarşist Dergilerde Değişen Söylem: Erken 20. Yüzyıl ve 21. Yüzyıl Anarşist Dergileri Arasında Karşılaştırmalı Söylem Analizi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Vaughn, Stephen (2008), *Encyclopedia of American Journalism* (New York: Routledge): 135-136; 452.
- Van Dijk, Teun A. (1985), "Structures Of News In The Press", Van Dijk, T. A., *Discourse and Communication* (Berlin: De Gruyter): 69-93, <http://www.discourses.org/oldarticles/structures%20of%20news%20in%20the%20press.pdf> (02.08.2015).
- Van Dijk, Teun A. (1986), "News Schemata", Cooper, Charles R. ve Sidney Greenbaum (Der.), *Studying Writing, Linguistic Approaches* (Beverly Hills, CA: Sage): 155-186.
- Van Dijk, Teun A. (1991), *Racism and the Press* (London: Routledge).
- Van Dijk, Teun A. (2003), "Söylem ve İdeoloji, Çok Alanlı Bir Yaklaşım", Çoban, Barış ve Zeynep Özarslan (Der.), *Söylem ve İdeoloji, Mitoloji, Din, İdeoloji* (Çev. Nurcan Ateş) (İstanbul: Su Yayınları): 14-113.